

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romæ, 1866

§. I. Sancti apud perpaucos martyrologos memoria: ejusdem gesta unde
primo accepta, et a quibus scripta et typis edita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](#)

A

AUCTORE
C. S.

DE S. GEROLDO COLONIENSI,

PRO MARTYRE CULTO,

APUD CREMONAM IN INSUBRIA.

SYLLOGE HISTORICO-CRITICA.

§ I. Sancti apud perpaucos martyrologos memoria : ejusdem gesta unde primo accepta, et a quibus scripta et typis edita.

ANNO MCCLI.
In utroque
Philippi Fer-
rarii Catalogo
Sanctorum

Hunc Virum, Coloniae quidem Agrippinae ad Rhenum mundo natum, sed in peregrinatione, religionis ergo suscepit, in agro Cremonensi apud Insubria circa medium saeculum XIII a latronibus trucidatum, cultuque martyris, quam certis gestis notiorem, primus e martyrologis, quem novi. Philippus Ferrarius utriusque Sanctorum Catalogo hac die 7 Octobris inseruit. In Catalogo eorum, quorum nulla extat in Romano Martyrologio memoria, laudans Tabulas ecclesie Cremonensis, sic paucis habet : Cremonae S. Geroldi martyris; additum in Annotationibus ibidem :

Patria erat Coloniensis, apud Cremonam peregrinando interfectus; cuius Vita typis extat excusa. Latus de eodem agit in Catalogo Sanctorum Italie, ad eundem diem elogium illius, seu quoddam Vita compendium, recitans, quod totidem verbis subjungo, infra examinandum.

hoc die eum
elogio, velut
martyr,

2 Geroldus, Coloniae Agrippinae anno Salutis mci natus, a puro pietate et abstinentia deditus, factus grandior multas tentationes diaboli superavit. Ubi ad aetatem virilem pervernisset, cilicio indutus humi cubabat, seque in Dominicæ passionis meditatione, donec sanguis in terram deflueret, flagellabat, jejunis et orationibus intentus. Is humili amictu contectus, absque ullo saculari auxili admicculo multas, et quidem longinquas, suspecte peregrinationes. Cum autem post S. Jacobi in Hispaniam, et Romæ peregrinationem, in Palestinam transmittere pararet, apud Cremonam in pago Mamicia, a Pado fluvio absorptio, dum ad duos latrones, rixam inter se simulantes, pacificandos accurrerit, ab illis ratis eum pecuniam habere, multis in capite vulneribus inflicti, impie occiditur. Cujus corpus insigni miraculo deprehensum traditur, campanis civitatis sponte sonantibus, odore suavissimo ex eo exhalante, lumenbusque divinitus in eo loco splendentibus.

3 Quare sanctus Vir jacens cum libello, in quo nomen suum et patrie cum aliis rebus scriptum erat, inventus est : cuius corpus ab episcopo et clero cum tota civitate, que ad tantam rei novitatem confluxerat, solemniter pompa elatum, in urbemque delatum, in aede S. Vitalis conditum est, cum portatores, ad aliam ecclesiam divertere conantes, immobiles

Octobris Tomus III.

effecti fuissent. Illud nunc in propria ecclesia pie asservatur. Ex vita ipsius Cremonae MDLXXXI typis excusa. *Hac ibi Ferrarius, in Annotationibus ibidem sulcijens ista : Cum, prater enarrata, nova post mortem ad ejus tumulum super cæcis, claudis, et aliis morbo aliquo laborantibus miracula fierent, sacra suo nomine aede dicata, celebrari coepit illius natalis hac die, nempe 7 Octobris. Accepta sunt hæc ex Vita edita, inferius expendenda, ex qua etiam prolixius S. Geroldi elogium Peregrinus Merula Cremonensi Sanctuario ad eundem diem intexuit.*

4 Castellanus in suo Martyrologio Universali at in Martyrologio Castellani, ut Confessor. hoc itidem die Ferrarum sic secutus est, ut pro martyrii laurea, Confessoris titulum adscribendum putaverit. Verba ex Gallicis Latina acceperit :

Cremonæ S. Geroldus confessor, Coloniae Agripinæ natus, cujus reliquæ, quæ in ecclesia S. Vitalis quiescebant, deinde in ecclesiam sub illius invocatione exstructam translatae fuere. Cur pro Martyre Confessorem dicendum censuerit, patebit ex dicendis, ex quibus etiam constabit, eundem ac Philippum Ferrarium rectius scripturos fuisse, si omissis, quæ de Sancti corpore in ecclesiam sub illius invocatione conditam translatae habent, disserint, illud aliquando e terra levatum, in tumbam marmoream sub altari sacelli, intra eamdem S. Vitalis ecclesiam, ejusdem S. Geroldi nomine dicati, transpositum fuisse, eamdemque S. Vitalis ecclesiam a beneficiis per S. Geroldi patrocinium in ea divinitus collatis hujus etiam nomine appellari cœpisse. De cultu quoque plura dabo inferius.

5 Dicte supra, S. Geroldum notiorem cultu esse, quam certis gestis; non quod nulla illius extet Vita, sed quod ex ea, quæ extant, multo serius scripta sint, quam ut fidem facere queant, ac nihilominus multa contineant, quæ non nisi a synchronis aut aquilibus, imo etiam multa alia, quæ ne a synchronis quidem sciri potuerunt, nisi vel ab ipsomet Sancto tradita, vel divinitus revelata fuerint. Merula in Sanctuario Cremonensi laudat Romanum Borgum in Vita ipsius Sancti, Cremonæ impressa; neque alium laudavit Ferrarius, cuius verba jam dedimus. Eundem pariter, Romanum Borgum, scribens, citat Hermannus Crombachius, Societas nostræ presbyter, etiam alius Operibus hagiophilis vulgatis notus, in Vita S. Geroldi anno 1632 sermone Germano

Borgo, qui
Vitam ejus
anno 1581
typis vulga-
vit.

120 nico

AUCTORE
C. S.

nico Coloniæ Agrippinæ typis edita; verum hic antiquiores biographos, ex quibus sua Borgus hauserit, quosque nemo prudens recusaverit, modo de horum scriptione constet, ibibem assig-
nat.

6 Ait igitur primo, ipsummet S. Geroldum in libro, penes ipsum post obitum reperto, suum suorumque parentum nomina, suam patriam, genus, aetatem, vita rationem ac peregrinationes scripto reliquissim; sed Romanum Borgum censesse, eadem non ab ipso Geroldo, sed divinitus in eodem libro exarata fuisse. Ait secundo (quidquid sit de istius libri auctore) certum esse, ejusdem Sancti Vitam ac miracula, brevi post mortem ejus a quadam scriptore synchroно, sed ignoti nunc nominis, Latino sermone scripta fuisse ex predicto S. Geroldi libro, iisque, que Anonymus iste viderat, et a testibus fide digna audierat. Ait denique, hanc Vitam Latinam a laudato Romano Borgo, nobili eive Cremonensi in sermonem Italicum translatam, sed prolixius atque in elogio potius, quam in Vita modum conscriptam esse, anno 1381 Coloniensi illius temporis archiepiscopo Electori dedicatam.

B at ex neutro omnia, qua prior narrari sciri potuerunt. **7** Primus igitur, qui nomine notus sit, S. Geroldi biographus, et ex cuius fide pendet omnis Aectorum illius auctoritas, Romanus Borgus scripti annis trecentis et quadraginta circiter post Sancti exdem, quo anno 1241 illigatur. Inventas penes ipsum fuisse litteras vel schedas, ex quibus constabat de ejusdem patria, parentibus, aetate, ceterisque hujusmodi rebus, facile crediderim; cum soleant similes peregrinantes litteras suscepimus baptismo testes, cum a sacro, tum a civili magistratu testimonia securitatis gratia secum ferre. At quis Borgo mox credat, omnia, quæ ex illo recensuit Crombachius, in reperto apud sanctum Virum libello divinitus scripta fuisse; aut quis etiam assentiat ipsi Crombachio, eorumdem maximam partem ab ipsomet S. Geroldo in eodem annotata esse; cetera vero a scriptore adjecta. Puto equidem, cum ambo agnoscerent, maximam eorum partem, quæ de Geroldo audierant, narraverantque, non nisi vel divinitus, vel ab ipso solo Sancto, sciri potuisse, eorum alterum eadem in sepe dicto libello divinitus revealata, alterum ab illo metu ipso Geroldo annotata fuisse, dicere compulsum esse. Utraque opinio magnam patitur difficultatem; ac Borgi quidem propter insolentiam facti, non leviter credendi; Crombachii vero, quod credibile non sit, S. Geroldum, virum utique humilem, tot in eo laudes suas concessisse.

C Vilam Germanice anno 1632 edidit Crombachius,

8 Porro, cum ego nec Geroldi librum, nec ejusdem primigeniam, quam laudavit, nec unquam (opinor) vidit Crombachius, Vitam Latine, ut aiunt, a synchroно scriptam, nec Italicam Romani Borgi versionem habeam, cogor utramque ex Crombachio utcumque estimare. Hic occasione insignium reliquiārum ejusdem Sancti, Coloniam Agrippinam translatarum, de quibus infra pluribus agemus, illius Vitam sermone, ut jam dixi, Germanico vulgarī anno 1632, fassus, se de eo nihil in Annalibus Coloniensis reperisse, ac propterea Romanum Borgum seculū est, non tam presse tamen, quin eundem crebro deseruerit, ut apposita ad Vitam illam annotatio Ms. monet; nimis quia Borgi narratio ipsi nimis prolixa videbatur ac elogium potius, quam Vita. Immiscuit autem sue Crombachius multa parerga ex Chronicis temporis, quo Geroldus floruit, accepta, sed ad ipsum neutiquam perti-

nentia, piisque præterea conjecturas ac salutaria D monita, quæ non exiguum in ea Vita locum obtinent. Quam ob rem operæ pretium me minime relaturum putavi, si eam ex Germanica Latinam facerem, maxime cum iam supra ex Ferrario dederim amplum elogium ex Borgo concinnatum, ac præcipua S. Geroldi gesta complectens.

9 Ut tamen studiosus lector habeat velut quodam Crombachianæ lucubrationis breve compendium, totius Opusculi capitum argumenta libet hic ex Germanicis Latina recensere. Divisum est illud in duos libros, quorum primus tractat de S. Geroldi pueritia, juventute et aetate virili. CAPUT I. A quibus ejus Vita conscripta sit. CAP. II. De S. Geroldi nomine, patria et parentibus. CAP. III. Tempore belli anno mci nascitur Colonia Agrippinæ. CAP. IV. In timore Dei educatur. CAP. V. Dei Matrem colit; fugit otium. CAP. VI. Vitam prava consortia tempore interdicti a sacris. CAP. VII. Sub S. Engelberto archiepiscopo florent Colonia Agrippinæ virtutes, et Geroldus sectatur castitatem. CAP. VIII. Ipsius temperantia in cibo potuque. CAP. IX. Per obedientiam confessario suo præstam superat religiosæ conscientiæ angores. CAP. X. Illius orandi modus et studium. CAP. XI. Exemplo regis Hierosolymitanæ, tres sanctos Magos Colonie Agrippinæ venerantis, incendit desiderio peregrinandi. CAP. XII. Gloriosum S. Engelberti martyrium S. Geroldum ad parem coronam extimulat. CAP. XIII. Bona sua elargitur pauperibus. CAP. XIV. In singulos dies proficit in humilitate et mentis puritate. CAP. XV. Vitat laudem et estimationem sui. CAP. XVI. Conversatio illius utilis ac patiens. CAP. XVII. Ejus vigilans in tentationibus. CAP. XVIII. In adversis hilaritas et constantia. CAP. XIX. In aetate virili corpus suum severe castigat, temperate tamen. CAP. XX. Geroldus mundana omnia abdicat. **E** Hactenus capita libri primi.

10 Sequitur liber secundus, agens de ejusdem peregrinationibus, martyrio, et cultu. CAP. I. Geroldus anno mcccxi Compostellam ad S. Jacobum in Hispaniam peregrinatur. CAP. II. Inde Roman ad Sanctorum Apostolorum Petri ac Pauli sepulcrum proficisciatur. CAP. III. Die vi Octobris, qui Dominicus erat, Cremonam advenit. CAP. IV. Die vii Octobris summo mane Cremona egreditur. CAP. V. Occasio martyrii illius a militibus et predatoribus repetitur. CAP. VI. Apud Manicam, veterem vicum, incidit in altercantes latrones. CAP. VII. Eos conciliare studens, ab iisdem confoditur. CAP. VIII. Deus prodigiis corpus S. Geroldi piscatoribus manifestat. CAP. IX. Piscatores ista in urbe Cremona nuntiant, civesque ad sacrum corpus festinant. CAP. X. Piscatores, non sine magno prodigo, corpus deferunt. CAP. XI. Corpus ad varias ecclesias frustra portatur. CAP. XII. Apud S. Vitalis ecclesiam innumera fiunt mirabilia. CAP. XIII. Ibidem ab episcopo sepelitur. CAP. XIV. S. Vitalis ecclesia propter multa mirabilia nomen S. Geroldi adsciscit. CAP. XV. Sepulcrum ejus noctu caelesti luce, fragrantia et cantu illustratur. CAP. XVI. Sacrum corpus incorruptum inter magna prodigia levatur e terra. CAP. XVII. S. Geroldus Catalogo Sanctorum adscribitur. CAP. XVIII. Presbyteri congregationis Somaschæ ab anno mldvi S. Geroldi cultum promovent. CAP. XIX. Per icones, que S. Geroldi caput attigerant, multis febris eximuntur. Cap.

cuius capitum argumenta

A CAP. XX. Quædam capitis S. Geroldi reliquia Cremona Coloniam Agrippinam ad ecclesiam Societatis Jesu translatea.
quantique ea valera video-
tur, edicatur.

11 Habet, eruditus lector, totius Vitæ S. Geroldi a Crombachio nostro, Romanum Borgum præmanibus habente, Germanicæ vulgatae argumentum, elogio, quod ex Ferrario recitavi, plane similis, sed multo protioris, variisque pīs conjecturis, cultusque tum antiqui tum recentioris expositione auctioris. Verum in ea multa sunt, quæ sic, queque ne vix quidem etiam a scriptore synchrono sciri potuerent. Ego sane nullus dubito, quin vel Borgus, vel Crombachius, vel etiam ambo, in eadem componenda conjecturis suis æquo liberalius indulserint, ut sacrum Heroen suum facerent talem, qualem fuisse, pie meditabantur. Non eodem tamen loci omnia eorum asserta habenda sunt. Sunt enim in hisce aliquæ, quæ mox a Sancti obitu haud difficulter cognosci potuerunt, et in quæ indagatum tunc fuisse, omnino verisimile est. Sunt præterea ad inventum, delatamente in civitatem Cremonensem illius corpus attinuent, quæ, sive scripto, sive traditione (quævis verisimilius non sine aliquot alienis adjunctis) ad posteros transmissa fuisse, credere fūs est. Sunt denique certiora de cultu. Itaque ea solum referam, discussiamque, quæ ad vite illius historiam propius certiusque pertinent, missis ceteris, quæ ex solis conjecturis incertis in ea dicta videntur.

§ II. Præcipua vitæ illius capita examinata : cædis tempus et causa : corporis in civitatem Cremonensem translatio, sepultura, elevatio et honorificatori loco intra eamdem ecclesiam depositio : canonizatio Sancti leviter asserta : potens patroci- nium.

C Patria illius, annusque natalis facili sciri potuerunt,
apud Ubios mundo natum esse, anno 1201, libens credo Crombachio, et quem hic secutus est, Romano Borgo; cum hac facilime sciri potuerint ex repertis apud ipsius cadaveri litteris, puta, quas Baptismales appellant, aliisque ejus generis scriptis testimonis, quæ peregrinantes passim secum ferunt. Solus, quem legerim, Ludovicus Cavitellius in Annalibus Cremonensis ad annum 1211 eundem ex Constantiæ urbe Germaniæ... oriundum dixit, nescio, suone, an hypothetio ritio. Certe nullum novi alium, qui hanc gloriam sue civitati vendicet præter laudatos Agrippinenses, consentientibus etiam ipsis Cremonensibus, apud quos occisus, sepultusque, ac primo cultus fuit. Hoc vero aliorum omnium silentum non parum confirmat Agrippinensium possessionem : nisi enim de hac illius patria constitisset, non defuisserint alii, qui eundem suis civibus adscribere tentassent.

15 Parentum illius, imo et majorum nomina, horumque nobilis prosapia, posteriorum egestate obscuratam, in sape dicto penes demortui corpus reperio libello annotata quidem fuisse,

sed a primo Latino biographo prætermissa, post Borgum affirmat Crombachius; at cum hæc multaque alia in priori isto libello, dudum, si unquam existiterit, amissis, Borgus divinitus, Crombachius vero ab ipsomet S. Geraldo, consignata fuisse, velint, mihi neutrū persuadent. Certum nihilominus esse, ait Crombachius, progenitores illius e nobili stirpe oriundos, sed bellorum tempore et iniuritate avito censi suo diminutos. Vereor equidem, ne ista divinet potius, quam ex certis indiciis asserat, hicque locum habeat satis communis biographorum proclivitas in illustri generis prosapia Sanctis, nihil horum indigis, adscribenda. Prætereo cetera, utpote hisce etiam incertiora, quorum argumenta ex datis capitum titulis intelleges, et ad Sancti peregrinationes mortemque procedo.

14 Perfectam a S. Geraldo Compostellanam in Gallicia ad S. Jacobi tumulum, alteramque Romanam ad sanctorum Apostolorum Principum Petri et Pauli peregrinationem Cremonenses discere potuerunt vel ex eo ipso Roma Cremonam ingresso, vel ex repertis apud eundem post mortem schedulis; non item alia peculiaria, quæ ex Borgo vel pīs conjecturis suis præterea memoravit Crombachius. Fortasse etiam ex eodem didicerint meditatum ab eo iter Hierosolymitanum, quod iūdem scriptores pariter asserunt; quamquam, ut Roma Hierosolymam pergeret, Cremona ei minime fuerit adeunda. Minus dubitandum videatur de anno, quo Cremonam adrenit, ac mox inde egressus occisus est. Fuerit is æx Christianæ 1241, quem post Romanum Borgum Crombachius signat, consentiente supra laudato Cavitellio, corrigendo tamen, dum ait, Geroldum illuc advenisse ex Constantiæ urbe Germaniæ, ex qua erat oriundus. Addit Crombachius, adventus illius diem Dominicum fuisse, et 6 mensis Octobris.

15 Postridie ejusdem diei martyrium illius signunt iūdem scriptores, septimo scilicet Octobris, quo etiam Cremonæ haec tenus colitur. De anno dieque conveniens Cavitellius, id non in recessu ex Urbe Roma, sed in aditu ad eam Christiani orbis metropolim factum scribit; recte, an se-
cūs, non ausim certo affirmare. Sic autem habet ad citatum annum 1241 : Die vii Octobris circa ipsum tempus divus Geroldus, dum e Constantiæ urbe Germaniæ, ex qua erat oriundus (hæc corrigenda jam monui) habitu eremitico se conferre Romanam, ibi visitandi gratia reliquias Sanctorum, facto transitu Cremonæ, et ultra eam spatio fere mille passuum juxta ripam citeriorem Padi in contrada (*id est, vicino*) Menicæ mox corrosæ per ipsum flumen appulsus fuerit *, et duos ibi invicem digladiantes sedare voluisset; credidissentque illi, apud eum esse pecuniam, per illos fuit occisus.

16 De ejusdem exinde, sed anno, mense, die ac determinato loco prætermissem, breviter sic memoriatur Catalogus episcoporum Cremonensium a Ferdinandino Ughello in Italia sacra vulgatus, tom. IV editionis auctioris col. 607 in Homobono episcopo: Sub hoc etiam pontifice fuit a quibusdam scariis externis martyrio affectus Geroldus, extra tamen urbem. Ceterum ex eodem Catalogo constat, Homobonum istum predicto anno 1241 in Cremonensi cathedra sedisse; quod autem attinet ad vicum Menicam, quem Ferrarius Mamiccam, Crombachius Manicam appellant, cum iūdem convenient, eum jam dudum sub Pado fluvio latere, frustra eundem in tabulis topographicis vel

AUCTORE
C. S.

E

F

* an fuerat?
affigitur, nil
habent diffi-
cultatis